

OP STRAFFE VAN BEDEVAART NAAR OOSTENDE

door Ivan VAN HYFTE

Oostende, bedevaartsoord van gestraften ?... Het klinkt onwaarschijnlijk. Rome, Sint Jacob te Compostella, Rocamadour, Parijs klinken veel vertrouwelijker dan dit vissersstadje dat het eindpunt was van een persoon die "...bij daeghlichte of binnen sonnenschijn de stad moest ruymen als hij door de scepenebank (= rechtbank) om versocht wordt...".

Als bijdrage tot de geschiedenis van het oude strafrecht in de Nederlanden heeft Dr. Louis Th. MAES in 1947 een magistraal werk geschreven : "Vijf eeuwen stedelijk strafrecht" (De Sikkel - Antwerpen). In meer dan 800 blz. grijpt ontzetting ons aan wanneer wij vaststellen hoe de geest van rechters en beulen zich spitste op het uitdenken van nieuwe pijnigingen en martelingen.

De criminalisten hebben indertijd de straffen ingedeeld in criminele en civiele straffen. Onder deze laatste vallen de strafbedevaarten, die oorspronkelijk het zieleheil van het slachtoffer, na doodslag, tot doel hadden.

Vanaf de 14e eeuw echter wordt de "pergrimagie" in de Mechelse vonnissen vermeld als sanctie op verwondingen en beledigingen, vooral op smaad en ongehoorzaamheid aan het openbaar gezag.

Op p. 437 somt de auteur een lange lijst op van geestelijke oorden in Europa die, al naargelang de omstandigheden van het misdrijf, dichtbij of veraf waren. Hij vermeldt daarbij E. VAN CAUWENBERGH die in zijn verhandeling "Les pèlerinages expiatoires et judiciaires dans le droit communal de la Belgique, au Moyen Age" (Leuven 1922) ondermeer Oostende, Ieper, Nieuwpoort, Aardenburg... aanhaalt.

De rechtbank van Mechelen schreef sedert 1525 nog zelden buitenlandse bedevaartplaatsen voor; wel ondermeer Halle, Laken, Oostende en Scherpenheuvel.

Toch was boete als verbetering van de misdadiger niet het doel, wel een soort verbanning die kon afgekocht worden. Zo verschaften bedevaartstraffen financiële voordelen aan heer en stad. Weigering werd soms gestraft met onthoofding of gruwelijke verminking zoals het uitsteken van een oog, of het afhauwen van hand of duim.

In mijn verbeelding zie ik hier de pelgrim aankomen : met reiszak, pelgrimstaf en een vrijgeleide brief. Uitgedost met een vilthoed met brede randen waaraan, na de tocht, de bewijsbrieven hingen. Een ruw wollen overkleed met daarop een gekleurd kruis. Zou hij gebiecht hebben in Sinte-Catherine West of in de oude Sint Pieterskerk ? Eenmaal terug in zijn parochiekerk en daarna vóór de vier-schaar om het "waerachtich letteecken" af te geven werd hij opnieuw in de samenleving opgenomen.

De strafbedevaarten kenden hun grootste bloei van 1440 tot 1525. Nadien verminderde hun aantal, maar tot aan de Franse Revolutie vindt men ze in het Mechels strafrecht sporadisch terug.